

УДК 784.3

Цитування:

Сачок В. І. Вокальна підготовка іноземних студентів: мистецько-педагогічні підходи та практики. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 43. С. 139–144.

Sachok V. (2023). Vocal Training of Foreign Students: Artistic and Pedagogical Approaches and Practices. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. pr., 43, 139–144 [in Ukrainian].

Сачок Віктор Іванович,*викладач кафедри камерного співу**Національної музичної академії**імені П. І. Чайковського**<https://orcid.org/0000-0001-8886-0133>**viktorsachok38@gmail.com***ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ:
МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИКИ**

Мета статті. На основі аналізу різноманітних педагогічних методик довести особливий підхід у вокальній підготовці іноземних студентів, зокрема китайських. **Наукова новизна** дослідження полягає в осмисленні проблеми підготовки іноземних студентів із КНР і особливостей застосування вокально-педагогічних методів, необхідних для досягнення даної мети. **Методологія дослідження** спирається на застосування системно-історичного та порівняльного методів, за допомогою яких проаналізовано традиції розвитку італійської та української вокальних шкіл та їх найяскравіших представників. **Висновки.** На основі аналізу різноманітних педагогічних методик вдалося довести особливий підхід у вокальній підготовці іноземних студентів, зокрема китайських. У ході дослідження було проаналізовано поняття «українська вокальна школа» в її історичному розвитку, виокремлено імена найвидатніших педагогів, які сформували цілу плеяду видатних українських співаків, якими пишається країна і які дістали широку славу поза межами України. Зокрема мова йде про таких педагогів, як Олександр Мишуга, Олена Муравйова, Валентина Антонюк. Проаналізовано різноманітні навчально-педагогічні методи, що притаманні європейській та українській вокальній школі. Зазначено основні компоненти адаптації іноземних студентів до специфіки навчання в Україні. Акцентовано увагу на вмінні виявляти зв'язки між якістю співацького звуку й технікою звукоутворення.

Ключові слова: вокальна педагогіка, вокальний метод, концентричний метод, фонетичний метод, фонопсихологічна методика, соціокультурна адаптація, вокальна орфоєпія, автентичний спів.

Sachok Viktor, Senior Lecturer, Chamber Singing Department, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music

Vocal Training of Foreign Students: Artistic and Pedagogical Approaches and Practices

The purpose of the article is to prove a special approach in the vocal training of foreign students, in particular Chinese, based on the analysis of various pedagogical methods. **The novelty of the study** lies in the comprehension of the problem of training foreign students and the peculiarities of vocal and pedagogical methods that are necessary to achieve this goal. **The research methodology** is based on the use of systematic-historical and comparative methods, which are used to analyse the traditions of the development of Italian and Ukrainian vocal schools and their most prominent representatives. **Conclusions.** Based on the analysis of various pedagogical methods, it was possible to prove a special approach in the vocal training of foreign students, in particular Chinese students. The study analysed the concept of the "Ukrainian vocal school" in its historical development, highlighted the names of the most prominent teachers who formed a whole galaxy of outstanding Ukrainian singers, of whom the country is proud and who have gained wide fame outside Ukraine. In particular, we are talking about such teachers as Oleksandr Myshuga, Olena Muravyova, and Valentyna Antoniuk. Various educational and pedagogical methods inherent in the European and Ukrainian vocal schools are analysed. The article highlights the national features that distinguish the Ukrainian school of singing. These include solo singing of Ukrainian folklore singing and the centuries-old tradition of choral singing. The following main components of adaptation of foreign students to the specifics of studying in Ukraine are outlined. Attention is focused on the ability to identify the relationship between the quality of singing sound and sound production technique.

Key words: vocal pedagogy, vocal method, concentric method, phonetic method, phonopsychological technique, sociocultural adaptation, vocal orthography, authentic-style performance.

Актуальність теми дослідження. Зосередження на особливостях методичних аспектів вокальної підготовки іноземних студентів в Україні є вельми актуальним, оскільки сьогодні все більше їх прагне отримати якісну музичну освіту в Україні, оскільки саме українська вокальна школа базується на кращих світових вокальних академічних традиціях, а також має власні унікальні співочі риси, пов'язані безпосередньо з особливостями національної культури. Найяскравішим підтвердженням подібної зацікавленості іноземних студентів в отриманні якісної музичної освіти в Україні є відкриття в КНР на початку 2020 року філії Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, – Міжнародної академії музики імені П. І. Чайковського в КНР. Високий рівень академічної музичної освіти в Україні, який представляє столичний музичний виш, бере свій початок із 1863 року, коли було засновано навчальний комплекс майбутньої Київської консерваторії (з 1996 р. – НМАУ імені П. І. Чайковського). Починаючи з 1999 р. тут здійснюється підготовка студентів із КНР, серед яких найбільше є вокалістів. За майже чверть століття процесу вокальної підготовки іноземних студентів із КНР у НМАУ імені П. І. Чайковського вироблено мистецько-педагогічні підходи та практики, що заслуговують на вивчення. У НПУ імені М. П. Драгоманова здійснюється наукова підготовка китайських вокалістів, які успішно захищають дисертаційні дослідження з музичної педагогіки та отримують дипломи кандидатів наук. Актуальність зазначеного в нашій науковій розвідці питання підтверджується численними дослідженнями, статтями, доповідями на конференціях тощо. Автор виходить із власного досвіду викладання сольного співу іноземним студентам із КНР у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова впродовж 2002–2021 рр. та з 2021 р. – в НМАУ імені П. І. Чайковського; майстеркласів, проведених у КНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначеної теми, зокрема, торкалися такі дослідники: В. Антонюк, Н. Гуральник, М. Кононова, Сунь Гоцянь, Лю Мянні, Мен Ян та ін. [1–12]. Доктор наук, професор, народна артистка України Валентина Антонюк, досліджуючи процес навчання студентів із КНР в НМАУ імені П. І. Чайковського, наголошує на актуальності даної проблеми, обумовленої високим світовим реноме української вокальної школи та беззаперечною зацікавленістю іноземців опануванням «манерою всесвітньо відомого солов'їного співу: українського

"бельканто"» та зазначає, що в ході вивчення ними основ української вокальної школи, відбувається міжкультурний діалог, зустріч цивілізацій двох типів: «східного (традиційного) та західного (технологічного)» [1, 72]. У дисертації Сунь Гоцянь «Інтеграція національних співацьких традицій у вокальній підготовці китайських студентів інститутів мистецтв» простежено такі аспекти, як теоретико-методологічні засади українських національних співацьких традицій у вокальній підготовці китайських студентів; структурно-організаційне забезпечення інтеграційних процесів українських національних співацьких традицій у вокальній підготовці китайських студентів та здійснено порівняльний аналіз результатів експериментальної роботи інтеграції українських національних співацьких традицій у вокальній підготовці студентів Китаю [12, 3]. У контексті актуальності зазначеної теми Сунь Гоцянь підкреслює: «Багатовіковий досвід українських співацьких традицій, що вже давно має міжнародну популярність, доцільно використовувати у вокальній підготовці китайських студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів з метою їх подальшої інтеграції в освітнє середовище КНР» [12, 4]. А стосовно поняття міжкультурної інтеграції, зокрема, зазначає, що «...головним у процесі міжкультурної інтеграції вокальної підготовки майбутніх учителів музики є дотримання чітко дозованих етичних норм використання співацького досвіду і екстраполяції певних вокальних технік, принципів, методів, методик, манер виконання в китайські співацькі традиції з метою утворення нової синтетичної манери вокального виконавства, яка дозволяє виконувати твори світової вокальної культури, враховуючи особливості звуковимови китайських ієрогліфів і подачі художнього тексту» [12, 20]. Питання вокальної підготовки студентів із КНР в Україні досліджує Мен Ян, зазначаючи, що «отримання китайською молоддю освіти в Україні в галузі вокального мистецтва користується особливою популярністю, що пояснюється, по-перше, визнанням світовим товариством творчих досягнень українських музикантів, а по-друге тим, що навчання музики в іншомовній країні майбутні студенти вважають більш доступним у порівнянні з більшістю інших спеціальностей у силу того, що головний предмет засвоєння – музичне мистецтво, мова якого інтернаціональна, що має полегшувати, на думку іноземних студентів, отримання професії» [11, 71]. Цей автор також наголошує, що досить часто виникає потреба перебудови

вокальної техніки, отриманої студентом іноземцем раніше, що обумовлюється урахуванням норм виконавських традицій європейської школи та вимог до «звукоутворення, стилістики інтерпретації та сценічного втілення художньо-образного змісту творів» [11, 71]. Інша дослідниця, аспірантка кафедри теорії та методики музичної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова Лю Мянні, зазначає, що останнім часом кроки з налагодження співробітництва між Україною та Китаєм у сфері культури значною мірою активізувалися. Відбулося засідання Підкомісії «з питань співробітництва у сфері культури, яка проходила ... у Пекіні (КНР)»; «особливо значущими нарботками стали певні пріоритети, зокрема підписання "Програми культурного співробітництва між Міністерством культури КНР і Міністерством культури України на 2018-2022 рр.", двостороннє сприяння розвитку креативних індустрій та відкриття культурних центрів» [9, 311].

Прагнення китайських студентів доєднатися до світових зразків вокального мистецтва обумовлює велику популярність отримання вищої музичної освіти в європейських вищих навчальних закладах, серед яких провідне місце займають українські музичні виші, адже «сучасне вокальне мистецтво КНР акумулювало в собі важливу якість – "всєбічну спрямованість на європейські музичні орієнтири» [9, 313]. Стосовно вокальної практики мистецької освіти в Китаї, то в ній переважають театральне мистецтво і народна творчість, «які поєднані та несуть глибокий сакральнo-архаїчний зміст, пов'язаний з історичними подіями та національними традиціями країни» [9, 315]. Посилаючись на думку китайського науковця Ей Юй Хуа, Лю Мянні продовжує та розвиває його тезу, що «китайські дослідники і спеціалісти в галузі теорії освіти і педагогіки звертають увагу на необхідність поєднання багатих традицій китайської народної освіти і сучасного досвіду, накопиченого в зарубіжних країнах за останні роки» [9, 313]. Таким чином, зрозумілим є прагнення китайських науковців, педагогів і музикантів не замикатися у межах власних традицій, а, поєднуючи надбання Китаю у галузі музики зі світовими вокальними традиціями, ставати зрозумілішими для загальної слухацької аудиторії, виходити на інший рівень майстерності. Як підсумовує вищеназваний дослідник Лю Мянні, «наполегливе прагнення до взаємодії, творчого діалогу двох Великих культур у "експериментальній лабораторії української музичної педагогіки", неодмінно принесе нові

розробки, які дозволять підвищити якість фахової підготовки китайських студентів у системі вищої освіти України» [9, 315].

Мета дослідження. На основі аналізу різноманітних педагогічних методик довести особливий підхід у вокальній підготовці іноземних студентів, зокрема, китайських.

Виклад основного матеріалу.

Вокальна педагогіка в Україні, як уже зазначалося, представляє найкращі європейські зразки академічної співацької традиції. Як пише авторка концепції «українська вокальна школа» Валентина Антонюк, «безвідносно до численних авторських методик навчання сольного співу, існують вироблені віками основні принципи та положення, які має виконувати кожен педагог, а саме: 1) необхідність індивідуального підходу до кожного учня; 2) єдність художнього й технічного розвитку та 3) поступовість і послідовність» [1, 13]. Науково досліджуючи методичну спадщину фундаторів української вокальної школи, професорів Олександра Мишуги та Олени Муравйової, Валентина Антонюк сформувала та викладає в НМАУ імені П. І. Чайковського цілісний навчальний комплекс фахових дисциплін вокалістам. За 30 років її науково-педагогічної роботи в мистецьких і музичних вишах України виховала численних лауреатів міжнародних конкурсів, викладачів сольного співу та науковців, в тому числі – з КНР. Описуючи значний вокально-педагогічний досвід, накопичений за останні десятиліття в НМАУ імені П. І. Чайковського у зв'язку з культурним контекстом іноземних студентів та аспірантів з КНР, В. Антонюк зазначає, що він заслуговує на систематизацію та наукове осмислення, оскільки «...у ході такої роботи склались основні принципи етнослухового сприйняття та особливого роду артикуляції, що виникають у процесі переінтонування китайськими співаками чужомовних вокальних текстів, а також способи вияву їх етнічної ідентичності на заняттях із фаху» [1, 72]. М. Кононова, досліджуючи багаторічний теоретико-практичний досвід професора В. Антонюк, виокремлює її авторську модель, яка має назву етнокультурної мовно-вокальної теорії співу а також її унікальну фонопсихологічну методику навчання співу [8, 119]. Методичними засадами сольного співу (за В. Антонюк) є: «вірне визначення типу голосу, постановка вокального дихання, вироблення однорегістрового звучання, прийомів голосоведіння, розвиток внутрішнього слуху й інтонаційної культури...» [1, 25]. Саме комплекс застосування вокальних методів – необхідний при навчанні студента. Це –

поєднання емпіричних і практичних, мовних і метамовних способів навчання співу. Вокальний педагог також повинен досконало володіти такими методами, як концентричний, фонетичний; показу й наслідування, уявного проспівування та порівняльного аналізу [1, 25]. Так, наприклад, концентричний метод є універсальним і передбачає розвиток центральної частини діапазону співацького голосу; фонетичний метод передбачає навчання співу на співвідношенні роботи артикуляційного апарату та звучанні голосу; метод показу і наслідування дуже часто застосовується в педагогічній практиці. Нерідко можна почути, як учень «зчитує» тембровий характер, манеру звукоутворення і подачу музичного матеріалу, калькуючи співацьку манеру свого педагога. Окрім позитивних моментів такого методу, які полягають у навчанні співу, що наближається до еталонного, є і певні недоліки, оскільки не розкривається у повному обсязі творчий виконавський індивідуальний потенціал конкретного студента. В. Антонюк наголошує на певній небезпеці зазначеного методу, яка полягає у несвідомому копіюванні тембру голосу педагога студентом. Краще допомогти студенту розкрити власний потенціал, наштовхуючи його на розкритті глибинної суті виконуваного твору, його характеру. На другому етапі навчання студента краще застосовувати метод пояснення. Як пише професорка В. Антонюк, «такий метод застосовується до інтелектуально розвинених вокалістів, і він істотно сприяє подоланню ними технічних складностей та виправленню недоліків, а також покращенню звучання голосу...» [1, 27]. Метод уявного проспівування або метод внутрішнього співу є основним у педагогічній практиці. В. Антонюк наголошує на важливості даного методу: «цей метод виконує роль активізації слухової уваги, направленої на сприйняття і запам'ятовування звукового еталону». Практично, його можна застосовувати наступним чином: при демонстрації концертмейстером музичного твору студент має його уявно проспівувати: беззвучною, але активною артикуляцією. Такий метод гарно розвиває внутрішній музичний слух та координацію між слухом і голосом. І ще один метод – порівняльного аналізу – спрямований на розумову і аналітичну роботу студента, котрий сам має визначати вдалі та невдалі моменти у своєму виконанні. Застосування цього методу можливе при використанні звукозапису на диктофон, відеокамеру чи будь-який інший носій. Прослуховуючи власне виконання і порівнюючи його з еталонним співом, студент

самовдосконалюється та швидко зростає як митець. Усі вищезазнані методи вокальної підготовки покликані сформувати у студента певні вокально-технічні навички, здатні забезпечити вільне використання голосового апарату задля розкриття характеру і змісту виконуваного твору.

Окрім загальних вимог до академічного вокалу, які в основному характерні для всіх європейських шкіл, важливе місце займає особливий мовний і метамовний підхід до роботи з іноземними студентами з КНР, із якими, за відсутності перекладача, існує суттєвий мовний бар'єр у міжособистісному професійному спілкуванні. Викладач стикається з багатьма складнощами, і, насамперед, це – проблема вимови, слова, артикуляції. Тому велику увагу треба приділяти вірному звучанню фонем у співі різними мовами та виразній вокальній орфоєпії; чіткій артикуляції голосних і приголосних. Суттєві проблеми виникають із формуванням у студентів із КНР округлого звучання голосних, оскільки манера традиційного китайського співу передбачає відкрите й пласке звучання голосу, й така фонація призводить до затисків внутрішніх м'язів гортані, носових і горлових призвуків. Тому в навчанні китайських вокалістів слід застосовувати спеціальні вправи і розспівки, покликані долати подібні особливості. Щодо національної специфіки звукоутворення, Н. Гуральник і Ямін Яо акцентують увагу на орієнтованості китайських студентів на власну народну (автентичну) манеру співу, для якої характерна «піднята гортань і пронизливе головне звучання». А також зазначають, що подібна манера є цілковито неприйнятною для виконання класичної музики [7, 157]. Ці автори також справедливо наголошують на досить складному процесі адаптації китайських студентів до системи українських мистецьких закладів, де важливу роль відіграють психологічна складова, емоційна, соціальна, культурна, кліматична та фізіологічна проблеми в ряду складових самоорганізації музичного навчального простору китайських магістрів сольного співу. Існують і певні особливості соціальної поведінки китайських студентів, і це, передусім – їхня залежність від зовнішнього керівництва (очікування допомоги від куратора і адміністрації) та відсутність участі в дискусіях. Зазначають, що дуже важливим аспектом у вокально-виконавському умінні є здатність самостійно працювати над вокальним твором для вдосконалення техніки звукоутворення та розвитку вокально-слухового самоконтролю [7, 159].

Китайський дослідник Лоу Яньхуа розглядає проблематику особливостей підготовки китайських студентів до стилістично достовірного виконання творів іноземного походження. Стосовно питання самоідентифікації національної ментальності в музиці, способів втілення поетичного тексту у виконавській манері автор орієнтується на дослідження таких науковців, як В. Антонюк, Є. Корнієнко, О. Ребрової та китайських фахівців – Бай Є, Чень Жуньсуань, У Хунюань [10, 128]. До властивостей національного стилю в галузі вокального мистецтва цей автор відносить поєднання музично-інтонаційного та поетико-вербального компоненту, «які в своїй діалектичній єдності становлять сутність його художньо-образного змісту й смислу» [10, 130]. І далі зазначає, що взаємодія поезії та музики найбільш значуща саме для виконання творів камерного характеру, «в яких. в силу значущості кожного сегменту музичної структури <...> вимагається особливо деталізований підхід до їх інтонаційно-сислової інтерпретації» [10, 130]. Лоу Яньхуа також зазначає, що засвоєння іномовного тексту допомагає співаку знайти вірний спосіб інтонування і фразування, інтерпретації композиторського задуму і втіленні його у власному виконанні. З питання інтерпретації іномовних творів різних стилів і напрямків Лоу Яньхуа спирається на дослідження таких науковців, як В. Антонюк, О. Корнілової, Г. Хуторської.

Важливим етапом у навчанні іноземних студентів є також питання соціокультурної адаптації, яке включає у себе «оволодіння всім культурним багатством суспільства і застосуванням відповідних знань у незвичних, нестандартних для іноземних студентів ситуаціях» [11, 72]. Розділяючи поняття соціокультурної адаптації іноземців, дослідник Мен Ян наголошує на соціальній складовій питання, пов'язаній з мораллю, спілкуванням, манерою поведінки, релігією тощо, а також на культуротворчій складовій, що вимагає від іноземних студентів активного включення у мистецьке середовище, «усвідомлення музичних, вокально-виконавських та вокально-педагогічних норм і традицій, які панують у країні, особливостей художнього менталітету викладачів та студентства» [11, 72]. Також автор звертає увагу на питання адаптації на анатомічному рівні, що передбачає пристосування м'язів виконавця до європейської манери співу. Це досягається підготовчими вправами на дихання, розспівуванням, вокалізами. «У китайських студентів виникає чимало проблем, пов'язаних з тим, що для китайської мови, а також народної

манери співу характерні велика кількість гортанних звуків, фонем, які вимовляються з далеким положенням язика у гортані, з при диханням, що ускладнює формування близького вокального звука й оволодіння навичками співу у високій вокальній позиції» [11, 73]. Не менш важливий психофізіологічний аспект підготовки іноземних здобувачів вищої вокальної освіти, оскільки студент відчуває вихід із зони комфорту і перебуває у стані емоційного і психологічного напруження, тривоги. Адже по-іншому переосмислюється система звукоутворення, саме навчання відбувається незнайомою мовою, зрушуються певні стереотипи. Тому важливо створити на заняттях атмосферу доброзичливості, креативного психологічного клімату, «створення ситуації успіху, досягнення студентами співочо-гедоністичного задоволення, використання високого емоційно-позитивного потенціалу освітнього процесу, залучення майбутніх фахівців до тренінгів на самонавіювання, самопідтримку тощо» [11, 73].

Наукова новизна дослідження полягає в осмисленні проблеми підготовки іноземних студентів із КНР і особливостей застосування вокально-педагогічних методів, необхідних для досягнення даної мети.

Висновки. На основі аналізу різноманітних педагогічних методик вдалося довести особливий підхід у вокальній підготовці іноземних студентів, зокрема китайських. У ході дослідження було проаналізовано поняття «українська вокальна педагогіка» в її історичному розвитку, виокремлено імена найвидатніших педагогів, які сформували цілу плеяду видатних українських співаків, якими пишається країна і які дістали широку славу поза межами України. Проаналізовано різноманітні навчально-педагогічні методи, притаманні європейській та українській вокальній школі. Акцентовано увагу на вмінні виявляти зв'язки між якістю співацького звуку й технікою звукоутворення. Виокремлено національні риси, які вирізняють саме українську школу сольного академічного співу, закоріненого у фольклорну традицію. Зазначено основні компоненти адаптації іноземних студентів-вокалістів до специфіки навчання в Україні.

Література

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник (з грифом МОН України) / НМАУ ім. П. І. Чайковського. 3-те вид. К. : Видавець Бихун В. Ю., 2017. 218 с.
2. Антонюк В. Г. Етнокультурний діалог у контексті навчання вокалістів із КНР у НМАУ імені П. І. Чайковського. Тези Другої Міжнародної науково-практичної конференції «Україна. Європа.

Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях». 16.07.2020. НМАУ імені П. І. Чайковського, Київ, 2018. С. 6–8.

3. Антонюк В. Г. Навчання іноземців сольного співу як діалог культур. Українське музикознавство: науково-методичний збірник НМАУ імені П. І. Чайковського. Київ, 2010. Вип. 36. С. 283–290.

4. Боженський А.В., Душний А.І. Наукові пріоритети вокального мистецтва ХХІ століття в контексті української академічної школи // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2017. № 2 (307). Ч.1, С. 17–25.

5. Гринь Л. О. Історичний аспект розвитку української вокальної школи ХХ сторіччя. Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1 (17). С. 45–49.

6. Гринь Л. О. Методичні основи та загально-педагогічні принципи вокального мистецтва. Вісник Запорізького національного університету. 2010, № 2 (13). С. 52–56.

7. Гуральник Н. П., Ямін Яо. Особливості самоорганізації музичного навчального простору китайських магістрів у педагогічних університетах України. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 151 (2). С. 156–160.

8. Кононова М. В. Теоретико-методичний концепт вокальної виконавської школи у працях Валентини Антонюк. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2019. № 4 (45). С. 113–130.

9. Лю Мянні. Особливості музичного навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів Китаю. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2017. № 4 (59). С. 311–317.

10. Лоу Яньхуа. Підготовка іноземних магістрантів до аутентично-стильового виконання вокальних творів інокультурного походження. Наукові записки НДУ імені М. В. Гоголя, Психолого-педагогічні науки. 2018. № 1. С. 127–132.

11. Мен Ян. Структура і методи підготовки іноземних студентів до вокально-професійної діяльності. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. № 3 (122). С. 71–75.

12. Сунь Гоцянь. Інтеграція національних співацьких традицій у вокальній підготовці китайських студентів інститутів мистецтв: дис. ... канд. пед. наук / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 240 с.

References

1. Antonyuk V. G. (2017). Vocal pedagogy (solo singing): a textbook (with the seal of the Ministry of Education and Culture of Ukraine) / NMAU named after P. I. Tchaikovsky. 3rd edition. Kyiv : Publisher Vyhun V. Yu. 218 p. [in Ukrainian].

2. Antonyuk V. G. (2018). Ethno-cultural dialogue in the context of the training of vocalists from

the People's Republic of China at P.I. Tchaikovsky National Technical University. Abstracts of the Second International Scientific and Practical Conference "Ukraine. Europe. World. History and names in cultural and artistic reflections". Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music. Kyiv, 6–8. [in Ukrainian].

3. Antonyuk V. G. (2010). Teaching foreigners solo singing as a dialogue of cultures. Ukrainian musicology: scientific and methodological collection National Tchaikovsky Academy of Music. Kyiv: issue 36, 283–290 [in Ukrainian].

4. Bozhenskyi A. V., Dushnyi A. I. (2017). Scientific priorities of vocal art of the XXI st century in the context of the Ukrainian academic school. Taras Shevchenko LNU Bulletin: № 2 (307), part 1 [in Ukrainian].

5. Hryn L. O. (2012). The historical aspect of the development of the Ukrainian vocal school of the 20th century. Bulletin of the Zaporizhzhya National University: № 1 (17), 45–49 [in Ukrainian].

6. Hryn L. O. (2010). Methodical foundations and general pedagogical principles of vocal art. Bulletin of the Zaporizhzhya National University. № 2 (13), 52–56 [in Ukrainian].

7. Guralnik N. P., Yamin Yao. (2018). Peculiarities of self-organisation of the musical learning space of Chinese masters in pedagogical universities of Ukraine. Bulletin No. 151, Vol. 2, Series: Pedagogical Sciences, 156–160 [in Ukrainian].

8. Kononova M. V. (2019). Theoretical and methodological concept of the vocal performance school in the works of Valentina Antonyuk. Journal of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Kyiv: No. 4 (45), 113–130 [in Ukrainian].

9. Liu Miaoni. (2017). Peculiarities of musical education of students of arts faculties of pedagogical universities of China. Scientific Bulletin of V. O. MNU. Sukhomlynskyi. Pedagogical Sciences: № 4 (59), 311–317 [in Ukrainian].

10. Lou Yanhua. (2018). Preparation of foreign master's students for the authentic and stylish performance of vocal works of foreign cultural origin. Scientific notes of NSU named after M. Gogol, Psychological and pedagogical sciences. № 1, 127–132 [in Ukrainian].

11. Meng Yang. (2018). The structure and methods of training foreign students for vocal professional activity. Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky. Odesa: № 3 (122), 71–75 [in Ukrainian].

12. Sun Guoqiang. (2016). Integration of national singing traditions in the vocal training of Chinese students of art institutes, thesis for the degree of sciences. candidate degree ped. Nauk, Kyiv [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 03.04.2023
Отримано після доопрацювання 04.05.2023
Прийнято до друку 15.05.2023*